

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	1 ต.ธ. 2555	21	7726	5

รอยเรื่อง
เมืองล้านนา
ปีที่ ๑๔

โคมลืบทกเหลี่ยม เมืองลำปาง ภูมิปัญญาที่กำลัง จะสูญหาย

โคมไฟ หรือโคมแขวนของชาวล้านนา มีประวัติความเป็นมาหลายร้อยปี ในอดีตจากการที่ชาวนาไปทำนาในตอนกลางคืนได้จุดเทียนเพื่อให้แสงสว่างในการทำงาน บางครั้งลมพัดมาทำให้เทียนดับ ชาวนาจึงได้ใช้ตะกร้าที่ใส่ของมาครอบเทียนแล้วนำกระดาษมาหุ้มรอบๆ เทียน ต่อจากนั้นก็ได้มีการพัฒนามาเป็นรูปแบบการทำโคมไฟขึ้นเพื่อใช้สำหรับบูชาพระพุทธรูป โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลยี่เป็งของล้านนาแทบทุกบ้านจะนำโคมไฟมาประดับประดับบ้านเรือน ซึ่งตามความหมายของคนเมืองล้านนา โคมถือว่าเป็นของสูงที่แสดงถึงความสว่างรุ่งโรจน์ ตามตำนานในคัมภีร์พระธรรมเทศนาอาณิสสผางผะดัด (ผางประทาย) กล่าวว่าผู้ใดทำโคมไฟขึ้นบูชาในวันเพ็ญเดือนยี่เป็ง จะได้รับผลบุญต่างๆ ทำให้ชีวิตมีความร่มเย็นเป็นสุข

ปัจจุบันคนเมืองล้านนา มีการทำโคมเพื่อใช้ประกอบในพิธีกรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่อง อีก

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	1 ต.ธ. 2555	21	7726	5

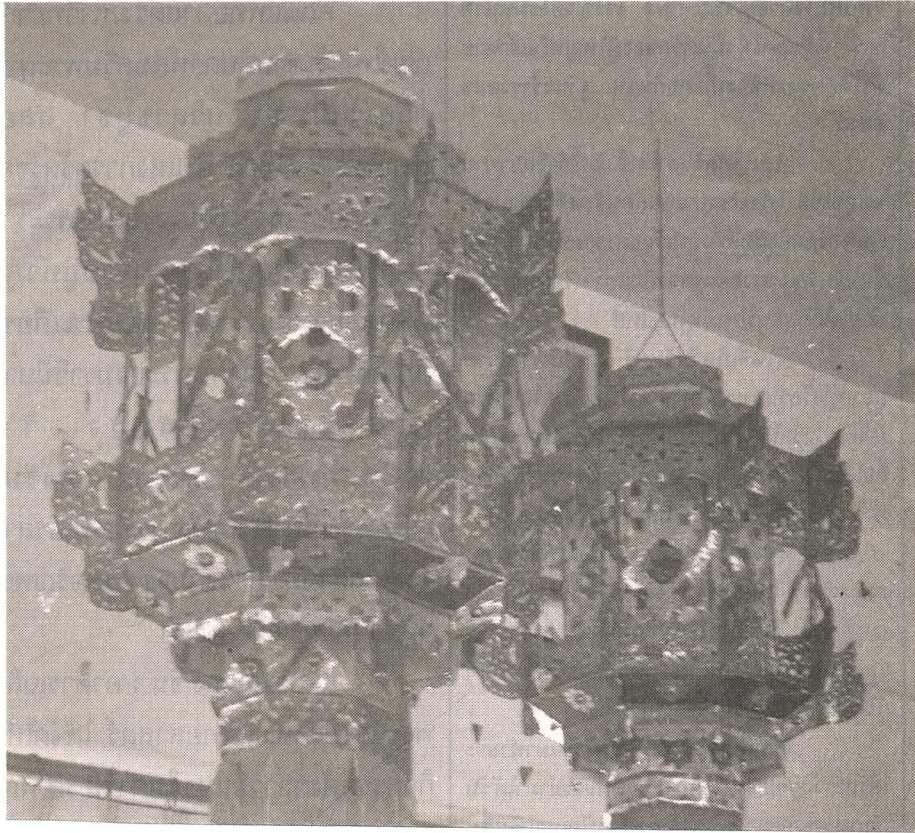

ทั้งยังได้มีการประยุกต์ใช้ในการตกแต่งอาคารสถานที่เพื่อให้เกิดความสวยงาม การเรียนรู้วิถีการทำโคมจึงมีผู้สืบสานการทำเป็นจำนวนมาก ทั้งในระดับครอบครัวและในระดับหมู่บ้าน ชุมชนต่างๆ จะให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน โดยเฉพาะการทำโคม ของคนเมืองล้านนาก็มีการพัฒนารูปแบบ การผลิตอย่างไม่หยุดยั้ง แต่ที่บ้านวังหม้อ ต.ตันธงชัย อ.เมือง จ.ลำปาง มียายายคู่หนึ่งที่ได้ อนุรักษ์การทำโคมสืบหกละเลี่ยมซึ่งถือได้ว่าเป็นโคมที่หายากและไม่ค่อยมีใครประดิษฐ์ขึ้น ด้วยรูปทรงที่สวยงามผนวกกับการแกะสลักลายที่ซับซ้อน ทำให้โคมสืบหกละเลี่ยมของเมืองลำปางกลายเป็นโคมหายากและไม่เป็นที่นิยมแพร่หลายมากนัก

ดาสุข ปินดาสีและยายบุญนาถ ปินดาสี วัยล่วงเลยกว่า 80 ปี สองสามีภรรยาที่ได้ อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านของล้านนาด้วยการประดิษฐ์ตุ้งและโคมขึ้น คุณดาสุข ปินดาสี เล่าย้อนอดีตในวัยเด็กให้ฟังว่า สมัยที่ยังเป็นเด็ก พ่อของตนมีอาชีพค้าขายโดยได้เดินทางเข้าไป

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	1 ต.ย. 2555	21	7726	5

“
โคลัมเบียเหล็กที่สร้างขึ้นเป็นโคมชนิดหนึ่งซึ่ง
หายากที่สุดในล้านนา เพราะปัจจุบันยังไม่พบเห็น
ว่ามีการทำขึ้นอย่างจริงจังที่ชุมชนใด คงมีเพียงการ
ทำขึ้นเพื่อเลียนแบบของเก่าหรือที่มีการทำอยู่อาจ
เป็นลวดลายที่ประยุกต์ขึ้นตามแบบสมัยใหม่ หากว่า
เป็นลวดลายแบบดั้งเดิมที่มาจากพม่าแล้วนั้นน่าจะมี
การประดิษฐ์ขึ้นเหลือเพียงที่เดียวก็คือของขุนตาสุข
ป็นตาสีเท่านั้น
”

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	1 ต.ธ. 2555	21	7726	5

ค้าขายที่ประเทศพม่า จากนั้นท่านก็ได้ซื้อโคมไฟมาจากพม่า ซึ่งเป็นโคมที่มีสีส้มสวยงามเพื่อนำมาประดับบ้านในราคาแค่ 3 บาท ครั้นเมื่อถึงช่วงงานยี่เป็งจึงได้นำมาแขวนติดมาใส่ในโคมเพื่อความสว่าง จนกระทั่งเกิดไฟไหม้ โคมทำให้กระดาดที่ตกแต่งโคมไฟบางส่วนถูกไฟไหม้ จากนั้นมาคุณตาสุขจึงมีความคิดที่จะซ่อมแซมโคมไฟ โดยนำเศษกระดาดที่เหลือจากการถูกไฟไหม้มาศึกษาลวดลายและทำการลอกแบบ ซ่อมแซมโคมไฟขึ้นมาใหม่ จนปัจจุบันคุณตาสุข ปินตาสีจึงมีความชำนาญในการทำโคมไฟแบบพม่า ซึ่งท่านเรียกชื่อของโคมชนิดนี้ว่า “โคมลิบกหเหลี่ยม” น่าจะมีที่มาจากการนำโคมแปดเหลี่ยมมาประกอบกันสองชั้นเป็นลิบกหเหลี่ยม

โคมลิบกหเหลี่ยมที่ทำขึ้นเป็นโคมชนิดหนึ่งซึ่งหายากที่สุดในล้านนา เพราะปัจจุบันยังไม่พบเห็นว่ามีการทำขึ้นอย่างจริงจังที่ชุมชนใด คงมีเพียงการทำขึ้นเพื่อเลียนแบบของเก่าหรือที่มีการทำอยู่อาจเป็นลวดลายที่ประยุกต์ขึ้นตามแบบสมัยใหม่ หากว่าเป็นลวดลายแบบดั้งเดิมที่มาจากพม่าแล้วนั้น น่า

จะมีการประดิษฐ์ขึ้นเหลือเพียงที่เดียวก็คือของคุณตาสุข ปินตาสีเท่านั้น

โคมลิบกหเหลี่ยม ทำจากกระดาดเงิน กระดาดทอง สีต่าง ๆ เช่น สีส้ม สีแดง สีทอง สีเหลือง สีเขียว โดยลวดลายที่แกะจะเป็นการดอกจากลายเดิมเป็นศิลปะแบบพม่ามีลวดลายวิจิตรบรรจง

คุณตาสุข เล่าว่า โคมของตนแต่ละลูกจะใช้เวลาในการทำประมาณ 5-6 วันขั้นตอนที่ยากที่สุดอยู่ที่การดอกลาย หลังจากที่ทำเสร็จแล้วก็จะนำ ออกขายในราคาลูกละ 500 บาท ซึ่งปัจจุบันก็เริ่ม มีคนสนใจเข้ามาซื้อโคมของตนมากขึ้น

ทว่าเป็นที่น่าเสียดายที่ภูมิปัญญาการทำโคมลิบกหเหลี่ยมของคุณตาสุข ปินตาสี ไม่ได้รับการถ่ายทอดให้กับคนรุ่นหลัง คุณตาสุข เล่าอีกว่า เคยคิดที่จะถ่ายทอดความรู้การทำโคมให้กับลูกหลานเหมือนกัน แต่ไม่มีใครสนใจมาเรียนส่วนใหญ่ที่มาเรียนกันได้ไม่นานก็หนีหายไปหมดสาเหตุเนื่องมาจากขั้นตอนการทำโคมลิบกหเหลี่ยมนั้นยุ่งยากซับซ้อนอีกทั้งการแกะลวดลายก็ยากลำบากเพราะมีความละเอียดมาก ดังนั้นคนทั่วไปจึงไม่สนใจมาเรียน

องค์การบริหารส่วนตำบลตันตงชัย ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ส่งเสริมความรู้ด้านภูมิปัญญาของท้องถิ่น ได้เข้ามาช่วยเหลือชาวบ้านที่มีความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยการพยายามเผยแพร่ข้อมูลให้เป็นที่รู้จักของประชาชนทั่วไป นอกจากนั้นแล้วทางอบต.ยังได้ประสานงานกับหน่วยงานของภาครัฐให้เข้ามาสนับสนุนส่งเสริมให้ความรู้กับชาวบ้านที่มีอาชีพเหล่านี้ ไม่ว่าจะเป็นการทำโคม การทอผ้า การทำยาสมุนไพรแผนโบราณและการทำของที่ระลึกอีกด้วย

การทำโคมลิบกหเหลี่ยม จึงนับเป็นภูมิปัญญาของคนลำปางในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นไว้ไม่ให้หายสูญหาย แม้ว่าปัจจุบันยังขาดคนรุ่นใหม่ในการสืบทอดสานต่อความรู้ในการทำโคมลิบกหเหลี่ยมและหากว่ายังไม่มีหน่วยงานใดเข้ามาสานต่อและเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาการทำโคมที่ถือว่าเป็นโคมไฟล้านนาที่หาได้ยากที่สุดก็นับเป็นเรื่องที่น่าเสียดาย

จักรพงษ์ กำบุญเรือง

jakpong@chiangmainews.co.th